

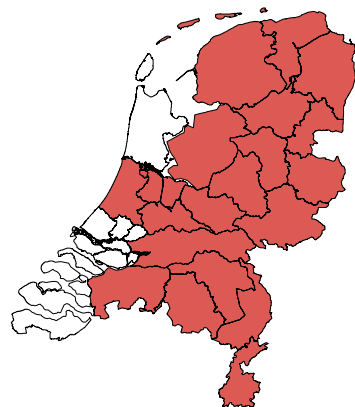
Tabel 3

Hazelworm *Anguis fragilis*

Een pootloze hagedis die erg op een slang lijkt. De hazelworm wordt tot ongeveer 40 cm lang. Hij is bruin, goud of grijsblauw van kleur. Jonge hazelwormen hebben zwarte strepen op het lichaam. Te onderscheiden van een slang door de meerdere rijen buikschubben en het ontbreken van tanden. Verder kan een hazelworm zijn ogen sluiten.

Foto: Ewoud van der Ploeg

- soort niet waargenomen
- soort (recent) waargenomen

3

Jan Feb Mrt Apr Mei Jun Jul Aug Sep Okt Nov Dec

Groen: Werkzaamheden mogelijk. Oranje: Werkzaamheden mogelijk: ja, mits na overleg met ecooloog en eventuele mitigerende maatregelen. Rood: Werkzaamheden mogelijk: nee, tenzij toestemming van de ecooloog en mitigerende maatregelen worden genomen.

Bestendig beheer en onderhoud (vrijstelling, mits gebruik gedragscode)

Maaien	Zie gedragscode, aanvullend: Maaien bij koud en bij voorkeur bewolkt weer. Minstens 25% van de vegetatie sparen. Maaien vanaf half maart tot half oktober alleen als maaibalk op minimaal 10 cm hoogte ingesteld kan worden.
Schonen	Zie gedragscode
Baggeren	Zie gedragscode
Begrazen	Zie gedragscode, aanvullend:
Extensief	
Snoeien/dunnen	Zie gedragscode, aanvullend: Struweel/hagen om de 10 tot 25 jaar snoeien. Alleen van april tot half oktober (i.v.m. verstoring winterrustplaatsen).
Onderhoud waterkeringen	Zie gedragscode
Onderhoud verhardingen	Zie gedragscode, aanvullend: Tussen oktober en half maart.

Ruimtelijke ontwikkelingen & inrichting (onthefpingsplicht)

Vorbereiding van nieuwe werken	Zie gedragscode Geen grootschalige ingrepen in het leefgebied.
Verwijderen bovengrond/ graafwerkzaamheden	Zie gedragscode, aanvullend: Wees alert op het voorkomen van hazelwormen tijdens graafwerkzaamheden.
Sloop kunstwerken en gebouwen	Zie gedragscode, aanvullend: Niet tussen oktober en april.
Bouwactiviteiten	Zie gedragscode, aanvullend: Op warme dagen (temperatuur hoger dan 20°C) alleen bouwverkeer op secundaire en onverharde wegen en paden van 10:00 u tot 17:00 u.
Afdammen/dempen/vergraven	Zie gedragscode, aanvullend: Vergraven alleen van april t/m september.

Leefgebied
Op zandige bodems met een dichte begroeiing afgewisseld met zonnige plaatsen. Vooral in bos- en heidegebieden met een vochtige bodem. Daarnaast in, op, of onder houtwallen, struwelen, spoor- en wegbermen, kalkgraslanden, vestingwerken, steenhopen, ruderaal plaatsen en tuinen.

Vervolg: zie pagina 2

Vervolg

Hazelworm *Anguis fragilis*

Gebruik van het leefgebied	Hazelwormen zonnen veel (vooral drachtige vrouwtjes). Dit doen ze soms op open plekken, maar vaker tegen een stuk hout of een steen, tussen strooisel, tussen bladeren of deels verscholen in de vegetatie. De rest van de tijd houden ze zich verborgen onder de vegetatie, stenen of verblijven ze in holen in de grond. Winterslaap op een diepte van 15 tot 70 cm onder de grond.
Voornaamste voedselbronnen	Naaktslakken, wormen, spinnen, sprinkhanen en insecten. Daarnaast soortgenoten en levendbarende hagedissen.
Leefwijze door het jaar heen	's Morgens en 's avonds zijn Hazelwormen op zoek naar voedsel. Winterslaap vanaf oktober. Mannetjes verlaten in maart hun winterverblijf; vrouwtjes en subadulten in april. Paring vindt plaats in mei. In augustus of september worden de jongen geboren, welke meteen na de geboorte zelfstandig zijn. Een vrouwtje krijgt slechts om de twee jaar jongen. Hazelwormen leven solitair, maar zijn niet territoriaal.
Aanbevelingen	<ul style="list-style-type: none">- Beweiden heeft de voorkeur boven maaien omdat bij beweiding het sterftepercentage kleiner is. Bij beweiding dient de microstructuur intact gelaten te worden.- Wees tijdens graafwerkzaamheden alert op het voorkomen van hazelwormen. De soort is vrij traag en kan door zijn deels ondergrondse leefwijze niet snel ontsnappen.- Creëren/instandhouden van een mozaïek van korte vegetaties met dichte begroeiingen.
Belang waterschapspopulaties	Ondergeschikt belang
Verspreiding binnen Nederland	Kerngebieden zijn de Veluwe, Utrechtse heuvelrug, Zuid- en Midden Limburg en het Drents-Friese plateau. Niet in de provincies die onder zeeniveau liggen (Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Flevoland).
Rode lijst	Kwetsbaar
Beschermingsstatus	-
Habitatrichtlijn	-
FF-wet	Tabel 3
Bronnen	Van Diepenbeek en Creemers, 2006 Websites: www.minlnv.nederlandsesoorten.nl ;